
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΒΙΟΛΕΤΤΑ ΔΑΡΑΔΗΜΟΥ

Μέχρι περίπου τη δεκαετία του '70 το εγχειρίδιο, ας το ονομάσω συμβατικά παραδοσιακό, είχε συγκεκριμένο άξονα εκδίπλωσης της διδακτέας ύλης με συστηματική αποφυγή του υλικού που κατά τη γνώμη του συγγραφέα ήταν ενδεχόμενο να αποσπάσει την προσοχή του μαθητή. Ήταν ένα βιβλίο που επιδεχόταν μια και μόνη ανάγνωση. Ήταν δηλ. μια εφαρμοσμένη ειδική διδακτική του μαθήματος. Ένα τέτοιο βιβλίο αποτελούσε ασφάλεια για τον μη έμπειρο διδάσκοντα αλλά ήταν ενδεχόμενο να ασφυκτιά ο έμπειρος και ευρυμαθής διδάσκων και όλοι γνωρίζουμε ότι προσανατόλιζε ή ωθούσε τους μαθητές στην ανεύρεση πηγών-πληροφοριών από ποικίλους χώρους. Θεωρητικά δηλ. το εγχειρίδιο ήταν θεμέλιο και για όσους επιθυμούσαν έναυσμα για αυτενέργεια. Στα μέσα όμως της δεκαετίας του '70 ήταν πλέον ορατό σε όλους ότι η αυτενέργεια αυτή είχε αφενός μεν μετατεθεί από τους μαθητές στους γονείς αφετέρου είχε μετασχηματιστεί σε αντιγραφική ενέργεια από κάποια πηγή.

Στην δεκαετία του '80 ως αντίδραση στη γενικότερη χειραγωγή του εγχειριδίου (αναφέρομαι μόνο στη δομή και όχι στην ιδεολογία) κάνει την εμφάνισή του το νέο εγχειρίδιο που καταλαμβάνει όπως άλλωστε αναμενόταν την αντίπερα όχθη. Γίνεται η αντί-θεση στην υπάρχουσα κατεστημένη θέση.

Έχουμε τώρα ένα εγχειρίδιο (π.χ. Ιστορία Β' Λυκείου, Ιστορία Δέσμης Γ' Λυκείου, Έκθεση-Έκφραση, Φιλοσοφία) που σπάει κάθε αρμό, δε δέχεται τον ορατό άξονα και επιλέγει έναν τίτλο περισσότερο ή λιγότερο εμφανή «Θεματική παρουσίαση ύλης».

Δεν χρειάζεται να ανατρέξει ο μαθητής σε πηγές-πληροφορίες γιατί όλες δίνονται πλουσιοπάροχα. Δεν αισθάνεται ο διδάσκων ότι πιέζεται από μια αυστηρά

καθορισμένη πορεία· προσφέρεται το βιβλίο για ποικίλες αναγνώσεις δηλ. για ποικίλες πορείες, επιλογές, άξονες. Φιλοσοφία του «αφήστε το μαθητή ελεύθερο, αφήστε τον διδάσκοντα ελεύθερο». Η δεκαετία του '80 εφάρμοσε στην παρουσίαση της ύλης του εγχειριδίου ένα γενικότερο αίτημα για φιλελευθερισμό στον εκπαιδευτικό χώρο.

Μια όμως ελευθερία ύλης για να πετύχει χρειάζεται έμπειρο διδάσκοντα κάτοχο της γενικής και ειδικής διδακτικής και επαρκή κάτοχο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου. Σε αντίθετη περίπτωση η θεματική ελευθερία στα χέρια μη επαρκούς και μη έμπειρου διδάσκοντος συνακολουθούμενη μάλιστα από την σχεδόν παντελή έλλειψη ελέγχου-καθοδήγησης από κάποιο εποπτικό όργανο, μετασχηματίζεται σε μια ανεξέλεγκτη κατάσταση που ο καθένας νομιμοποιείται, να κάνει ό,τι θέλει.

Ως επιβεβαίωση αυτών παρουσιάζω το ισχύον βιβλίο της Φιλοσοφίας καρπός πιστεύω ενός επιστημονικού ενθουσιασμού και ενός φιλελεύθερου πάθους που στη δίνη του άφησε έξω από το στόχαστρο διδάσκοντες και διδασκόμενους.

Αποτελείται από 250 σελίδες διδακτέας ύλης κατανεμειμένες σε 4 θεματικές ενότητες: Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία, Στοιχεία Τυπικής Λογικής, Βασικά Ερωτήματα Γνωσιολογίας και Γενική Θεωρία της Επιστήμης.

Οι θεματικές αυτές επιλογές και η κατάταξή τους έχουν κάποια συλλογιστική πορεία και κάποιον αποχρώντα λόγον κάτανοητόν όμως και ερμηνευτέον μόνον από τους συγγραφείς. Διδάσκοντες και διδασκόμενοι μάταια αναζητούν έναν πειστικό θεμελιωμένο λόγο της συλλογιστικής πορείας της ύλης. Και είναι όντως αντινομία ένα εγχειρίδιο που αφιερώνει μερικές δεκάδες σελίδες σε θέματα μεθοδολογικά (τυπική λογική, θεωρία επιστημών) και επισημαίνει την αναγκαιότητα της οργάνωσης της σκέψης το ίδιο να είναι παράδειγμα οργανωτικών αδυναμιών.

Από τις 17 πρώτες σελίδες ο διδάσκων μπορεί να ανασύρει το αντικείμενο-ερωτήματα της φιλοσοφίας και το ρόλο της γενικά στον άνθρωπο και ιδιαίτερα σήμερα στην υλιστική εποχή μας. Η φιλοσοφία παίζει το ρόλο μιας ηθικοπνευματικής κάθαρσης. Εφόσον όμως πέραν από αυτόν τον γενικό σκοπό της Φιλοσοφίας δεν υπάρχει η σκοποθεσία του συγκεκριμένου εγχειριδίου δηλ. γιατί γράφω όσα γράφω, γιατί επιλέγω όσα επιλέγω, ο μαθητής και ο διδάσκων δικαιούνται να προσδοκούν η συγκεκριμένη ύλη που θα διδαχτεί να επαληθεύει τον γενικό σκοπό της φιλοσοφίας που έχει τεθεί στην εισαγωγή, για να μπορέσουν και να κατανοήσουν και να αποδεχτούν τη διδασκαλία της Φιλοσοφίας στο ασφυκτικό τους πρόγραμμα. Αυτό όμως δεν συμβαίνει.

Ιδιαίτερες επισημάνσεις κατά μέρη:

Η ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας είναι από τις λίγες χωρίς υπερβολή οργανωμένες νησίδες στο βιβλίο, και ίσως και από τις λίγες κατανοητές. Όχι μόνον γιατί η ιστορική εξελικτική πορεία έχει μια λογική εύληπτη από το μαθητή, αλλά και από το ότι προτάσσεται από το συγγραφέα ένας πειστικός λόγος της αναγκαιότητας της διδασκαλίας της [ο οποίος λόγος θα επανέλθει ως επίλογος του μέρους αυτού. Όμως βρίσκεται στο προτελικό στάδιο οργάνωσης και θάπρεπε μάλλον να παραλειφθεί].

Ο συγγραφέας όμως στην προσπάθειά του να συμπεριλάβει σε λίγο χώρο το

μέγιστον των θέσεων των εκπροσώπων της περιόδου για να μην αισθάνεται επισημονικές τύψεις, θυσίασε την παιδαγωγική στο βωμό της φιλοσοφικής γνώσης. Κανένα ανακουφιστικό Ιντερμέτζο. Δε φαίνεται να εκμεταλλεύεται τουλάχιστον τις μεθόδους παρουσίασης των θεωρητικών στοχασμών από τους αρχαίους φιλοσόφους. Οι προσωκρατικοί έγραψαν με τον λογοτεχνικό τρόπο της ποίησης, ο Πλάτωνας με το διάλογο, οι σοφιστές και ο Πλάτωνας χρησιμοποίησαν μύθους ακόμη και ο Χριστός με μύθους και παραβολές δίδασκε.

Δεν θα προδοθεί η φιλοσοφική γνώση αν γίνει δραστική επιλογή θέσεων και εκπροσώπων. Ούτε θα στερηθεί σοβαρότητας ένα φιλοσοφικό εγχειρίδιο αν ανασύρουμε τους φιλοσόφους από την ψυχρή ομίχλη του παρελθόντος και τους κάνουμε πιο ανθρώπινους με λίγα βιογραφικά έστω μυθικά ανεκδοτολογικά στοιχεία. Τόσοι ωραίοι θρύλοι έχουν δημιουργηθεί για τους ήρωες του πνεύματος της αρχαίας Ελλάδας, θρύλοι που μαγεύουν τους μαθητές σε όλες τις ηλικίες. Ίσως οι μαθητές μας να μην θυμούνται τίποτε από τον Πλάτωνα πέρα από το μύθο του σπηλαίου και ίσως δεκάδες σελίδες φιλοσοφικών θεωριών για την ανάλυση της έννοιας Παιδεία να μην καταφέρουν να εγγίξουν το νου και την ψυχή των νέων μας τόσο όσο ο απλός μύθος των δεσμοτών.

Ποιός ο ρόλος του β' μέρους του βιβλίου της τυπικής δηλ. λογικής μέσα σε ένα φιλοσοφικό εγχειρίδιο ερωτούν οι μαθητές. Μα η φιλοσοφία δεν είναι μόνον στάση ζωής αλλά και μέθοδος έρευνας απαντάει μονολεκτικά στην εισαγωγή ο συγγραφέας. Τότε, λένε εκείνοι, ως σύμβαση, ως τύπος και κομπορμισμός μας είναι περιττή. Εμείς από τη φιλοσοφία ζητάμε απελευθέρωση πνευματική. Αλλά και ως μέθοδος έρευνας δύσκολα μπορεί να πείσει ο συγγραφέας τους μαθητές στην ηλικία της ώριμης εφηβείας με μια ύλη που ξεκινάει από τα προβλήματα της γλωσσοψυχολογίας περνάει στην ψυχολογία της σκέψης και μετά στα απεραντολόγια και εν πολλοίς αυτονόητα των κρίσεων και συλλογισμών για να καταλήξει στις λογικές αρχές που θα τις θέσει εν αμφιβόλω με τα επιχειρήματα της λογικής των μαθηματικών και της μικροφυσικής δηλ. ενός δυσπρόσιτου χώρου των απειροελάχιστων ποσοτήτων και απειρομέγιστων ταχυτήτων.

Όντως υπάρχουν στο χώρο αυτό ενδιαφέρουσες και καινοφανείς στη διδακτική πραγματικότητα θέσεις. Έτσι όμως όπως είναι ριγμένες χρειάζονται δραστική επέμβαση στο κείμενο για να μετατραπούν σε πολύτιμες.

Στο πλούσιο υλικό της Γνωσιολογίας στο 3ο μέρος με τις πολλές πηγές είναι να διερωτάται κανείς γιατί υποχρεώνεται ένας επαρκής και έμπειρος διδάσκων να μετατρέψει το βιβλίο των μαθητών σε ιστορημένο χειρόγραφο για να δώσει λίγες, όχι νέες, επιλεγμένες γνώσεις στην *terram incognitam* της Γνωσιολογίας;

Όσον αφορά στο τελευταίο κεφάλαιο «Θεωρία των Επιστημών» που ίσως για έναν επαρκή διδάσκοντα δίνει απαντήσεις και ερμηνεύει χώρους της τυπικής λογικής, είναι αμφίβολο αν έχει διδαχτεί και σε ποιο ποσοστό μαθητών, επομένως είναι αμφίβολο αν έχει απασχολήσει διδακτικά τους καθηγητές. Πέραν όμως από αυτό αν δεν γνωρίζει ο διδάσκων τι είναι η επιστημολογία, εξέλιξη, τίνος φιλοσοφικού χώρου είναι και αν με ιδιαίτερες γνώσεις δεν έχει απαλλαγεί από την παραδοσιακή μαθηματική και φυσική σκέψη, καλά θα κάνει να μην εγγίξει το χώρο αυτό.

Γι' αυτόν και για πολλά σημεία του βιβλίου γεννιέται το μεγάλο ερώτημα, ποιοί θα τα διδάξουν. Αν, κατά πόσον και από πότε η Φιλοσοφική Σχολή ως σύνολο και όχι ως μεμονωμένα τμήματα και η μετεκπαίδευση προετοιμάζουν επαρκώς τους διδάσκοντες.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα —παρενθετικά βέβαια— να κάνω μια πρόταση. Να γίνει μια έρευνα με βάση τα βιβλία καταχώρισης της διδαχθείσης ύλης της φιλοσοφίας 3-4 ετών για να δούμε πόση και ποια ύλη διδάσκεται ετησίως σε όλα τα Σχολεία. Χωρίς να θέλω να προκαταλάβω μια υποθετική ίσως ενδεχόμενη έρευνα πιστεύω ότι θα είναι ελάχιστα τα σχολεία, αριθμός στατιστικά αμελητέος που έφθασαν πέραν από την τυπική λογική.

Έχει λοιπόν μπροστά του ο διδάσκων ένα βιβλίο με τις ενδιαφέρουσες σύγχρονες φιλοσοφικές θέσεις αλλά με δομή και οργάνωση που φαίνεται να βρίσκεται στο προ τελικό στάδιο. Έτσι που το βλέπει είναι σαν να παρουσιάζονται μέσα στις σελίδες του οι συγγραφείς και του λένε «μας συγχωρείτε κύριε συνάδελφε δεν είχαμε το χρόνο να γράψουμε λιγότερα». Και ο διδάσκων θα τους απαντήσει ότι μέσα στον φιλοσοφικό στροβιλισμό ξέχασαν τον παιδαγωγό και ο παιδαγωγός εκδικείται.

Βρισκόμαστε στη νέα δεκαετία. Ξαναρίχνουμε μια ματιά στα διδακτικά πεπραγμένα και λέμε. Πέρασαμε τα στενά του πειθαρχημένου εγχειριδίου και όταν το αισθανθήκαμε πιεστικό το αποτινάξαμε, απολαύσαμε την ελευθερία της διδακτικής ύλης και τώρα που νοιώθουμε ότι μας ξεφεύγει από τα χέρια καιρός είναι να την χαλιναγωγήσουμε. Στη δεκαετία του '90 πιο έμπειροι θα δημιουργήσουμε ένα εγχειρίδιο που δεν θα πρέπει να το λέμε καλλίτερο από τα προηγούμενα και να ρίξουμε στον καιάδα την περασμένη πείρα, αλλά απλά ένα βιβλίο που θα παίξει με επάρκεια μεν το ρόλο του στην νέα εποχή, αλλά και θα είναι προσαρμοσμένο στο νυν ισχύον σχολικό σύστημα. Φιλοσοφία του θα είναι η ελεγχόμενη ελευθερία. Ελεγχόμενο δηλ. από τις αρχές της Παιδαγωγικής Ψυχολογίας και επιστημονικά ελεύθερο.

Πολλές οι προτάσεις-ιδέες για το φιλοσοφικό εγχειρίδιο. Πολλά βιβλία, κανένα βιβλίο, ένα βιβλίο.

Για όλες αυτές τις προτάσεις υπάρχει επιστημονική και παιδαγωγική τεκμηρίωση. Πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, εκπαιδευτικοί, εκδότες είπαν και έγραψαν πολλά. Εγώ θα παίξω τον άχαρο ρόλο να διατυπώσω μερικές απόψεις που βασίζονται στο τώρα της διδακτικής πραγματικότητας.

Ας υποθέσουμε ότι επικρατεί η άποψη των πολλών εγχειριδίων και της ελεύθερης επιλογής και ας υποθέσουμε ότι τον Ιούνιο ή κάποιον Ιούνιο οι μεν συγγραφείς και εκδότες είναι έτοιμοι, τα δε σχολεία έχουν κάνει την κατανομή των μαθημάτων του προσεχούς σχολικού έτους. Ο κάθε διδάσκων από τους φιλολόγους διδάσκει 3-4 είδη φιλολογικών μαθημάτων διαφόρων τάξεων. Θα είναι υποχρεωμένος να μελετήσει και εξετάσει 1500-2.000 σελίδες στις διακοπές του καλοκαιριού για να είναι σε θέση να προτείνει και υποστηρίξει την επιλογή του. Στη συνέχεια να συζητήσει με τον συνδιδάσκοντα τα μαθήματα έτσι ώστε να γίνει εγκαίρως η πρόταση. Η πρόταση των πολλών εγχειριδίων ξεκινάει από την αρχή του επαρκούς και έμπειρου διδάσκοντος αλλά και από την αρχή της δυνατότητας ενός ιδανικού

διαλόγου μεταξύ συνδιδασκόντων, όπου θα συζητούνται θέματα επιστημονικά-διδασκτικά σε περιβάλλον αγαστής σύμπνοιας, ομόνοιας και κατανόησης. Ο ρεαλισμός όμως που χαρακτηρίζει τις σκέψεις μου αυτή τη στιγμή με υποχρεώνει να επισημάνω ότι ορισμένοι τομείς του επιστητού όπως Φιλοσοφία, Ιστορία, Ν. Ελληνικά από την ίδια τους τη φύση είναι χώροι στους οποίους αντανακλάται η όλη πολιτικοκοινωνική ιδεολογία των συγγραφέων.

Οι γενικές αυτές επιφυλάξεις θα μπορούσαν ίσως να μετριαστούν αν εφαρμοζόταν στα σχολεία η κατάτμηση και ειδίκευση των φιλολογικών μαθημάτων ανάλογα με τα πανεπιστημιακά τμήματα. Όμως έτσι όπως είναι τα σχολικά δεδομένα που ο κάθε πτυχιούχος της φιλοσοφικής σχολής δύναται να διδάξει περί παντός φιλολογικού επιστητού πολύ φοβάμαι ότι την επιλογή των βιβλίων θα την αναλάβει το πιο καλά οργανωμένο εκδοτικό μάρκετινγκ.

Η πρόταση που έχει διατυπωθεί με το σύνθημα κανένα βιβλίο φιλοσοφίας, δεν είναι αβάσιμη. Ξεκινάει από τη θέση ότι όταν στο μαθητή δίδεται η γνώση με τη μορφή μαθήματος, ενέχει τον έλεγχο και αυτός αντιδρά. Επομένως ελεύθερος στοχασμός και ελεύθερες συζητήσεις. Επιστροφή της φιλοσοφίας στην αρχική της κοιτίδα. Όλα αυτά ακούγονται πολύ ρομαντικά στην πεζή εποχή μας. Όμως θα υπενθυμίσω ότι κάπως έτσι ξεκίνησαν και οι ελεύθερες συζητήσεις του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού. Το τι συμβαίνει τώρα; οι πάντες γνωρίζουν. Οι μαθητές Λυκείου καταργούν το περιώνυμο Σ.Ε.Π. μέσα στην τάξη και καλά θα κάνουν και οι τεχνοκράτες του σχολικού προγράμματος να το καταργήσουν και τυπικά. Τίποτε δεν μας λέει ότι και οι ελεύθερες φιλοσοφικές συζητήσεις δεν θα έχουν την ίδια τύχη.

Εφόσον λειτουργούμε ακόμη στα πλαίσια του τριετούς Λυκείου ας ακολουθήσουμε την πεπατημένη του ενός εγχειριδίου. Αν αλλάξει το σύστημα βλέπουμε.

Γιατί όλες οι νέες ιδέες για τα εγχειρίδια μοιάζουν με το νέο κρασί. «Ουδέ βάλλουσιν οίνον νέον εις ασκούς παλαιούς. Ει δε μήγε ρήγνυνται οι ασκοί και ο οίνος εκχείται και οι ασκοί απολούνται».

Απευθύνομαι στους μέλλοντες συγγραφείς των εγχειριδίων της Φιλοσοφίας για να τους πω δυο λόγια που στηρίζονται στην 25ετή διδακτική μου πείρα.

1. Θα πρέπει να λάβουν υπόψη ότι το φιλοσοφικό εγχειρίδιο απευθύνεται σε άτομα που βρίσκονται στην ηλικία των μεγάλων οραματισμών και των μεγάλων αμφισβητήσεων και θα τους προσφέρει το καταστάλαγμα των ιδεών των μεγάλων στοχαστών που ήρθαν πάνω από τα φθαρτά και μεταβαλλόμενα και αναζήτησαν τις μεγάλες ουσίες.
2. Μπορεί οι συγγραφείς να επιλέγουν τη θεματική ή ιστορική πορεία στην παρουσίαση της ύλης αλλά με σαφήνεια και πειστικότητα θα δικαιολογούν επιστημονικά, παιδαγωγικά και διδακτικά την οποία επιλογή τους.
3. Θα πρέπει να λάβουν υπόψη ότι η νοηματική συνοχή και θεματική συνεκτικότητα η αλυσιδωτή δηλ. πορεία της ύλης χωρίς παρεκβάσεις και κενά είναι η μόνη αντιληπτή από το νου του εφήβου που βρίσκεται στην πορεία της πολυπλοκοποίησης της διάνοησής του.
4. Θα λάβουν υπόψη ότι το σύνολο, το μέγεθος του βιβλίου πρέπει να έχει την κύρια αριστοτελική αρετή του ευμνημόνευτου, δηλ. να μπορεί ως νοηματικό

όλον να διατηρηθεί στη μνήμη.

5. Τέλος θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τον διδάσκοντα. Αυτός κρατάει στους ώμους του την επιτυχία του μαθήματος. Ο δάσκαλος υποχρεούται να οργανώσει το μάθημα και όχι το βιβλίο. Η οργάνωση του μαθήματος ούτε εύκολη είναι ούτε δεδομένη. Από την πείρα του υπάρχουν τόσες οργανώσεις του μαθήματος όσες φορές διδάσκει το μάθημα.

Πριν κλείσω τη σύντομη εισήγησή μου θα ήθελα να αναφερθώ στο χρόνο (στην τάξη) που κατά τη γνώμη μου είναι καταλληλότερος για τη διδασκαλία του μαθήματος της Φιλοσοφίας.

Θεωρώ ότι είναι αναγκαίο να τονίσω ότι οι προτάσεις μου υπαγορεύονται από την σημερινή σχολική πραγματικότητα και από το ισχύον σύστημα παιδείας και όχι από κάποια άλλη δεοντολογία.

Για πολλούς, ενδεχομένως έμπειρους σχολιαστές της κοινωνικής συμπεριφοράς, η πρόσφατη μαθητική έκρηξη δεν είναι τίποτε άλλο από μια ακόμη έκρηξη στο χώρο της παιδείας και μπορεί να ενταχτεί στα πλαίσια μιας γενικότερης κοινωνικής αναστάτωσης από την οποία παίρνει, ισχυρίζονται, και τους άξονες ερμηνείας της. Προτείνουν ως εκ τούτου στην πολιτικοπνευματική ηγεσία να ακολουθηθεί την τακτική της μακρόθυμης αναμονής μέχρι εκτόνωσης της κατάστασης (ή άλλων παρόμοιων) ή για τους ρεαλιστές μέχρι φθοράς και εκφυλισμού της.

Όμως μόνον όσοι θέλουν να αγνοούν το γεγονός ότι στο σημερινό Λύκειο ιδιαίτερα στη Β' και Γ' τάξη επικρατούν κοσμικές-συμπαντικές δυνάμεις μπορούν να περιμένουν εκτόνωση. Το πάθος για μια θέση σε κάποιον μεταλυκειακό χώρο που αποτελεί τη μόνιμη ατμόσφαιρα σήμερα, καταδικάζει σε αποτυχία κάθε προσπάθεια που θα ήθελε να κάνει τους νέους μας μαθητές γενικής παιδείας και όχι μόνον υποψηφίους γενικών εξετάσεων.

Με μια σκληρή ρεαλιστική γλώσσα ο Φεβρουάριος, κατά τον οποίο τελειώνει σχεδόν η ύλη των μαθημάτων δέσμης στους ποικιλώνυμους εξωσχολικούς διδακτικούς χώρους, σημαίνει για τους μαθητές μας το τέλος της ανοχής τους στα μαθήματα γενικής Παιδείας.

Πρόκειται για τη Φιλοσοφία, Θρησκευτικά, Ιστορία, Αγωγή Πολίτη. Σύρονται στην κυριολεξία να τα παρακολουθήσουν και κατά περίπτωση η τάξη είτε μετατρέπεται σε «φυτοκομείο» ή σε «αρένα» ή σε χώρο κενών εδράνων με τις ομαδικές αποχές. Οποιοσδήποτε νόμος και αν θεσμοθετηθεί όσο λογικός και αν είναι και όσο αναγκαίος κι αν φαίνεται, τίποτε δεν είναι σε θέση να κάνει τους μαθητές μας να παρακολουθήσουν τα μαθήματα γενικής ψυχοπλασίας ή τα επί το επισευρμένον μαθήματα κορμού.

Φροντιστές, γονείς, μαθητές μαζί με το ωφελιμιστικό πνεύμα του σήμερα και την αβεβαιότητα του αύριο πολεμούν με πάθος κάθε μάθημα που δεν «χρειάζεται» για τις γενικές εξετάσεις και όταν το σκοτώσουν χύνουν υποκριτικά δάκρυα για το τι άνθρωπο θέλουμε να δημιουργήσουμε.

Οι θρήνοι όμως και αυτοί που είναι ειλικρινείς σημαίνουν ηττοπάθεια. Χρειαζόμαστε κυριολεκτικά επίθεση στον κατήφορο της Παιδείας. Απάντηση δηλ. ρεαλιστική στη ρεαλιστική εποχή μας.

Με δεδομένο το σύστημα και για όσο χρόνο θα παραμείνει προτείνω, έχοντας

κατά νουν μόνον τη σωτηρία του μαθήματος της Φιλοσοφίας μερικές ενδοπρογραμματικές αλλαγές κυρίως για τη Β' και Γ' Λυκείου.

Θα μπορούσε να εισαχθεί ο εξαμηνιαίος κύκλος για ορισμένα μαθήματα. Συγκεκριμένα το 2ωρο μάθημα της Φιλοσοφίας της Γ' Λυκείου να μεταφερθεί στη Β' κατά το β' εξάμηνο γιατί α. Η τάξη αυτή διδάσκεται φιλοσοφικά κείμενα (Πλάτωνος Πρωταγόρας) με ευρύτατη φιλοσοφική εισαγωγή και β. Οι μαθητές της Β' Λυκείου διατηρούν ακόμη το λυκειακό τους χαρακτήρα και δεν αντιστρατεύονται σε τόση έκταση και ένταση τα μαθήματα γενικής παιδείας. Το μονόωρο μάθημα της ψυχολογίας μπορεί να μεταφερθεί στο α' εξάμηνο και να διδάσκεται επί 2ωρον εβδομαδιαία. Η ίδια τάξη (Β') μπορεί να απαλλαγεί από το άχρηστο ουσία και πράξει μάθημα του επαγγελματικού προσανατολισμού. Η Αγωγή του Πολίτη που διδάσκεται στη Γ' Λυκείου από ένα βιβλίο που κατά το ήμισυ έχει χαρακτήρα φιλοσοφίζουσας ιστορίας των πολιτικών επιστημών, μπορεί να συμπυκνωθεί σε ένα κεφάλαιο πολιτικής φιλοσοφίας στο μάθημα της Φιλοσοφίας, ή το γενικό του πνεύμα να προσφέρεται στους μαθητές Β' και Γ' διαμέσου δοκιμίων πολιτικοκοινωνικού και φιλοσοφικού προβληματισμού στο μάθημα των Ν. Ελληνικών αντικαθιστώντας τα παρωχημένου προβληματισμού δοκίμια.

Με τον διακανονισμό αυτό η Γ' Λυκείου απαλλάσσεται νομίμως από μια 3ωρη διδασκαλία δύο μαθημάτων που τα έχει ήδη καταργήσει στην πράξη. Ο χρόνος μπορεί να διατεθεί κατά την κρίση των υπευθύνων.

Το πνεύμα της εισήγησης αυτής δεν επιτρέπει να αναλυθεί περισσότερο. Όμως πιστεύω με ευρύ ρεαλιστικό πνεύμα μπορούν να γίνουν χρήσιμοι διακανονισμοί υπαγορευμένοι από τα υπαρκτά προβλήματα του Λυκείου σήμερα.

Τελειώνοντας ήθελα να τονίσω ιδιαίτερα ότι ένα μάθημα δυσλειτουργικό συνεπεία ορισμένων εξωτερικών παραγόντων πρέπει με νόμιμες διαδικασίες να μεταφέρεται, να αναθεωρείται ή και να καταργείται ακόμη αλλά να μην καταπατείται και ευτελίζεται από διδάσκοντες και διδασκόμενους, γιατί ο ευτελισμός ενός μαθήματος είναι βέβαιο ότι θα συμπαρασύρει και άλλα μαθήματα. Ένα μάθημα μοιάζει με έναν νόμο. Ο μη λειτουργικός νόμος καταργείται αλλά δεν καταπατείται γιατί αυτό θα σήμαινε κλονισμό του κοινωνικού οικοδομήματος. Θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη οι πρόσφατες κινητοποιήσεις των νέων και θα πρέπει επί πλέον οι υπεύθυνοι να γνωρίζουν ότι με τις κοσμικές-συμπαντικές δυνάμεις που υπάρχουν στο Λύκειο σήμερα (κυρίως Γ' Λυκείου) η διδασκαλία των κατ' ευφημισμόν ονομαζομένων μαθημάτων γενικής παιδείας, είναι ο κρανίου τόπος για τον διδάσκοντα. Σταυρώνεται όσες φορές διδάσκει. Αξίζει νομίζω στο σημείο αυτό να παραφράσω τα λόγια της Μήδειας του Ευριπίδη.

Είναι πιο εύκολο να εργάζεται ο δάσκαλος σήμερα σε ένα δημοσιοϋπαλληλικό γραφείο 10 ώρες, παρά να διδάσκει 1 ώρα τα ονομαζόμενα μαθήματα κορμού.